

Valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkosto, työsuunnitelma 2021-2023

1 Verkoston tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan vaikutusten arviointia parannetaan. Hallitusohjelman mukaan ministeriöiden rajat ylittävää tukea lisätään, jotta lakien vaikutukset myös ihmisten toimeentuloon, ympäristöön, tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin ja yritysten toimintaedellytyksiin voidaan arvioida perusteellisesti.

Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän (LAKE) vaikutusten arvioinnin kehittämisen alatyöryhmä on valmistellut ehdotuksen valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkoston perustamisesta ja käyttöönotosta. Osaamisverkoston asettaminen perustuu hallitusohjelmahankkeena valmisteltuun paremman sääntelyn toimintaohjelmaan.

Hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi tarvitaan koko valtioneuvoston kattava pysyväisluonteinen rakenne, joka mahdollistaa vaikutusarviointien tuen yli ministeriörajojen. Käytännön havainnot ovat osoittaneet, että lainvalmistelijat tarvitsevat monipuolista tietoa ja arviointimenetelmiä laadukkaiden ja tarkoituksenmukaisten vaikutusarviointien tekemiseen.

Asetettava verkosto on rakenteena uusi ja sen käynnistäminen vaatii erilaisten toimintamuotojen kokeilemistä tarkoituksenmukaisimpien toimintatapojen löytämiseksi. Tästä syystä verkoston toimintaa on syytä tarkastella jo toimikauden aikana. Verkosto tekee tiivistä yhteistyötä vaikutusten arvioinnin kehittämisen alatyöryhmän kanssa, joka vastaa myös verkoston toiminnan arvioinnista niin verkoston toimikaudella kuin sen päättyessäkin. Verkoston ollessa uusi rakenne, on perusteltua, että sen toiminnasta suoritetaan arviointi ennen mahdollista uudelleen asettamista.

Verkoston tehtävänkuvauksella on haluttu jättää joustavaksi. Verkoston tärkein tehtävä on sen varmistaminen, että jokaisesta ministeriöstä löytyy yhteyshenkilö, jonka kautta valmistelija saa lisätietoa vaikutusarvioinnin tarpeisiin kyseisen ministeriön toimialaan liittyvissä kysymyksissä. Ministeriöt nimeävät verkostoon sekä varsinaisen että varajäsenen. Kukin ministeriö vastaa omien hallituksen esitystensä laatimisesta ja vastuu valmisteluun liittyvistä sisältökysymyksistä säilyy esittelevällä ministeriöllä mahdollisista konsultaatioista huolimatta.

2 Verkoston tavoitteet ja tuotokset

2.1 Verkoston tavoitteet ja vaikuttavuus

Verkoston toimikausi on 18.12.2020-31.3.2023.

Osaamisverkoston tavoitteena on vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä tukea säädösvalmistelijoita vaikutusten tunnistamisessa ja arvioinnissa.

2.2 Verkoston tehtävät ja tuotokset

Osaamisverkoston tehtävät ovat asettamispäätöksen mukaan:

- 1) Verkosto toimii lainvalmistelun vaikutusarviointien yhteyshenkilöverkostona;

- 2) Verkoston jäsen tai varajäsen vastaa toisesta ministeriöstä tulevaan yhteydenottoon, joka koskee vaikutusten arviointia ministeriön toimialalla. Jäsen tai varajäsen välittää tarvittaessa tiedon oman ministeriönsä asiantuntijoille. Verkoston jäsen tai varajäsen välittää omasta ministeriöstään tulevat yhteydenotot tarvittaessa verkoston kautta eteenpäin;
- 3) Verkosto laatii itselleen toimintasuunnitelman yhteistyössä vaikutusten arvioinnin kehittämisen alatyöryhmän kanssa;
- 4) Verkosto tiedottaa vaikutusarviointeihin liittyvistä tutkimuksista, ohjeista ja koulutuksista valtioneuvostossa ja voi järjestää näihin liittyviä tilaisuuksia sekä osallistua ohjeistuksen ja koulutusten laatimiseen;
- 5) Verkosto tekee havaintojensa perusteella kehittämissuhteita vaikutusarviointien tieto- ja koulutustarpeista sekä keinoista vahvistaa valtioneuvostotason yhteistyötä vaikutusarviointien laatimisessa.

3 Verkoston liittymät

Työtä tehdään yhteistyössä oikeusministeriön vetämän lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän (LAKE) ja sen vaikutusten arvioinnin alatyöryhmän kanssa.

Verkoston työllä voi olla liittymiä myös valtioneuvoston ulkopuolisiin toimijoihin, kuten eduskuntaan, tutkimuslaitoksiin ja yliopistoihin sekä kansainvälisiin toimijoihin.

4 Verkoston toiminta

Verkoston kokouksia on tarkoitus järjestää 4 krt/vuosi. Kussakin kokouksessa on mahdollisuuksien mukaan erikseen sovittu teema ajankohtaisten asioiden lisäksi. Verkoston työsuunnitelma on joustava ja sitä voidaan muokata tarpeen vaatiessa.

Verkostossa käsiteltäviä teemoja ovat muun muassa:

- Vaikutusten arviointi vaikutusalueittain, esimerkiksi:
 - o taloudelliset vaikutukset,
 - o ympäristövaikutukset,
 - o yhteiskunnalliset vaikutukset,
 - o yritysvaikutukset,
 - o perus- ja ihmisoikeusvaikutukset,
 - o viranomaisvaikutukset
- Vaikutusarvioinnin menetelmät ja hyvät käytännöt
- Vaikutusarvioinnin tuki (ml. valtioneuvoston ulkopuoliset toimijat, kuten tutkimuslaitokset ja yliopistot)
- Verkoston kansainvälinen ulottuvuus (EU, OECD, yksittäiset vertailumaat)

Kokouksissa käsitellään erilaisia vaihtoehtoja ja menetelmiä toteuttaa vaikutusarviointeja sekä arviointien ja tutkimushankkeiden rahoitusta. Kokouksiin kutsutaan arviointitutkimuksen asiantuntijoita (tutkimuslaitokset, yliopistot) sekä mahdollisesti myös arviointien potentiaalisia rahoittajia (VNK, SA, ministeriöiden oma rahoitus).

Kokousten käytännön järjestelyistä vastaa sihteeristö (oikeusministeriö). Kaikkien ministeriöiden toivotaan esittelevän ajankohtaisia hankkeitaan verkoston kokouksissa.

Verkoston toimikauden päättyessä laaditaan tiivis loppuraportti.

Verkoston työ toteutetaan virkatyönä.

Kokousten ajankohdat ja sisältö (alustava, tarkentuu):

Kevät 2021

- Verkoston järjestäytymiskokous pidetään 28.1.2021. Kokouksessa keskustellaan toimeksiannosta, asettamispäätöksessä esitetyistä tavoitteista ja verkoston työsuunnitelmasta. Evästyksen pohjalta sihteeri ja puheenjohtaja valmistelevat verkoston toimintasuunnitelman hyväksyttäväksi seuraavassa kokouksessa. Toimintasuunnitelma valmistellaan yhteistyössä vaikutusten arvioinnin kehittämisen alatyöryhmän kanssa.
- Verkoston toinen kokous pidetään 10.5.. Kokouksessa käsitellään ja hyväksytään verkoston toimintasuunnitelma. Teemana on säädöshankkeiden vaikutusten jälkiarviointi sekä kuntavaikutusten arviointi.
- Verkoston Kampus-sivuja päivitetään ja kehitetään niin, että verkosto voi toimia mahdollisimman joustavasti.

Syksy 2021

- Verkoston 3. kokouksessa (6.9.2021) käsitellään ajankohtaisten aiheiden lisäksi vaikutusten arviointimenetelmiä ja hyviä käytäntöjä ympäristö- ja ilmastovaikutuksista.
- Verkoston 4. kokouksessa (vk 47/vk 48) käsitellään ajankohtaisten aiheiden lisäksi vaikutusten arviointimenetelmiä ja hyviä käytäntöjä etukäteen sovittavasta teemasta.

Kevät 2022

- Verkoston 5. kokouksessa (vk 5 /vk 6) käsitellään ajankohtaisten aiheiden lisäksi vaikutusten arviointimenetelmiä ja hyviä käytäntöjä etukäteen sovittavasta teemasta. Kokoukseen laaditaan selvitys/väliarvio verkoston toiminnasta.
- Verkoston 6. kokouksessa (vk 18/vk 19) käsitellään ajankohtaisten aiheiden lisäksi vaikutusten arviointimenetelmiä ja hyviä käytäntöjä etukäteen sovittavasta teemasta.

Syksy 2022

- Verkoston 7. kokouksessa (vk 35/ vk 36) käsitellään ajankohtaisten aiheiden lisäksi vaikutusten arviointimenetelmiä ja hyviä käytäntöjä etukäteen sovittavasta teemasta.
- Verkoston 8. kokouksessa (vk 47/vk 48) käsitellään ajankohtaisten aiheiden lisäksi vaikutusten arviointimenetelmiä ja hyviä käytäntöjä etukäteen sovittavasta teemasta.

Kevät 2023

- Verkoston viimeisessä kokouksessa (vk 5 tai vk 6) keskitytään verkoston toiminnasta saatuihin kokemuksiin ja jatkokehittämiseen sekä hyväksytään loppuraportti verkoston toimikaudelta.

5 Verkoston koulutus- ja viestintäsuunnitelma

Verkosto pyrkii tukemaan ministeriöitä ja muita tahoja esimerkiksi webinaarien järjestämisessä vaikutusarvioinnin kehittämiseen liittyen. Verkosto voi järjestää yhden oman tilaisuuden, esimerkiksi webinaarin, kauden aikana.

Verkoston toiminnasta tiedotetaan verkoston Kampus-sivuilla sivuilla ja valtioneuvoston hankeikkunassa. Mukana olevat ministeriöt vastaavat verkostoon liittyvästä viestinnästä oman hallinnonalansa asioiden osalta. Sidosryhmäyhteistyön osalta viestitään kohdennetusti sidosryhmille.

Verkosto varmistaa tehokkaan sisäisen tiedonkulun yhteyshenkilöverkoston toiminnan turvaamiseksi. Tämä edellyttää, että verkostossa on kaikkina aikoina edustaja/edustajia jokaisesta ministeriöstä.

7 Sidosryhmäyhteistyö

Verkosto toimii läheisessä yhteistyössä muiden vaikutusarviointiin liittyvien kehittämishankkeiden kanssa.

Sidosryhmien avulla saadaan tärkeää tietoa vaikutusarviointien tekijöistä, menetelmistä ja vaikutusalueista. Verkoston toiminnan onnistumisen kannalta on tärkeää, että verkosto luo mahdollisuuksia hyödyntää arviointiosaamista mahdollisimman laajasti ja vaikuttavasti yli ministeriö- ja hallinnonalarajojen.

Verkostossa on tarkoitus ylläpitää sidosryhmäyhteistyötä säännöllisillä kuulemisilla verkoston kokouksissa. Asiantuntijakuulemisten avulla mahdollistetaan, että verkostoon saadaan olennaiset näkemykset.

Verkostossa voidaan käsitellä keskeisiä sidosryhmäehdotuksia. Verkosto voi tehdä vaikutusarviointeihin liittyviä kehittämissuhteita.